

Брюксел, 6.7.2018г.
COM(2018) 523 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

**втори доклад за прилагането на Регламент (ЕО) № 723/2009 на Съвета от 25 юни
2009 г. относно правната рамка на Общността за консорциум за европейска
научноизследователска инфраструктура (ERIC)**

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

втори доклад за прилагането на Регламент (ЕО) № 723/2009 на Съвета от 25 юни 2009 г. относно правната рамка на Общността за консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура (ERIC)

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Регламент (ЕО) № 723/2009 на Съвета относно правната рамка на Общността за консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура¹ (наричан по-нататък „Регламентът за ERIC“) бе приет през 2009 г. с цел да се улесни създаването и използването на мащабни европейски научноизследователски инфраструктури от няколко държави членки и асоциирани държави чрез осигуряване на нов правен инструмент — консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура (ERIC).

През декември 2013 г. Регламентът за ERIC бе изменен² така, че да се осигури по-адекватното отразяване на вноските в консорциумите на асоциираните държави, чиито права на глас в управителните органи бяха изравнени с тези на държавите членки предвид възможността асоциираните държави да приемат такива консорциуми.

Първият доклад за прилагането на Регламента за ERIC бе приет от Комисията на 14 юли 2014 г.³ и в съответствие с член 19 от Регламента за ERIC бе представен на Съвета и на Европейския парламент. Той бе представен също така на Комитета на регионите и на Европейския икономически и социален комитет.

В заключенията си от 5 декември 2014 г. Съветът *„ПРИВЕТСТВА напредъка, отчетен от Комисията в първия ѝ доклад относно прилагането на Регламента за ERIC, и ПРИКАНВА Комисията да представи до 2017 г. следващия доклад за осъществяването на консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура (ERIC).*

ПРИКАНВА Комисията и държавите членки да предприемат подходящи мерки за улесняване на използването на инструмента ERIC и за стимулиране на инвестициите в този тип консорциуми и други инфраструктури от пътната карта за ESFRI, например относно приноса в натура.“

Вторият доклад за прилагането на Регламента за ERIC бе изготвен от Комисията в съответствие с поканата на Съвета.

2. КОНТЕКСТ

Наред с оскъдните ресурси и сложния характер на техническите и организационните въпроси, една от основните трудности при създаването на нови европейски научноизследователски инфраструктури е липсата на

¹ ОВ L 206, 8.8.2009 г., стр. 1.

² ОВ L 326, 6.12.2013 г., стр. 1.

³ COM(2014) 460 final.

подходяща и договорена от всички държави правна рамка, позволяваща установяването на подходящо партньорство с участници от различни държави, и именно този въпрос е засегнат в Регламента за ERIC.

С Регламента за ERIC се ускорява създаването на европейски научноизследователски инфраструктури — това се постига чрез избягване на повторението на преговорите по всеки отделен проект, с което се пести време; наред с това се създава възможност за анализ и обсъждане на най-добрата правна форма за тези организации, като се вземат предвид съответните предимства и недостатъци, както и спестеното време благодарение на избягването на дебатите по одобряване на съответното международно споразумение във всички национални парламенти, което щеше да е неизбежно, ако Регламентът за ERIC не съществуваше.

Наред с това Регламентът за ERIC подкрепя политическата амбиция в Европа за създаване на европейско научноизследователско пространство, с което да се отговори на съществуващите предизвикателства (например разширяване на международния обхват на научните изследвания, натрупване на критична маса, развиване на децентрализирани институции и разработване на референтни модели). В него е заложено учредяването на единен правен субект на ЕС, в който международните партньори да получат членство или с който да договорят евентуално сътрудничество и партньорство с оглед постигането на европейска идентичност за водещите научни дейности и утвърждаване на международната репутация на ЕС.

Правната структура на консорциумите се използва за създаването и функционирането на различни видове научноизследователски инфраструктури — както съсредоточени в един обект, така и разпръснати. Разпръснатите научноизследователски инфраструктури могат да варират от такива, чиито съоръжения са разположени в различни обекти и се експлоатират от един правен субект, до научноизследователски инфраструктури, изградени като основно координиращо звено при функционирането на децентрализирани институции, които могат да запазят своята правосубектност. Почти всички създадени досега консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури използват разпръснати научноизследователски инфраструктури.

3. ПРАВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА КОНСОРЦИУМИТЕ ЗА ЕВРОПЕЙСКИ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ИНФРАСТРУКТУРИ

В Регламента за ERIC се предвижда обща правна рамка въз основа на член 187 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), която допълва националните и междуправителствените правни и регулаторни схеми за създаването на международни научноизследователски инфраструктури.

Съгласно Регламента за ERIC консорциумите за европейски научноизследователски инфраструктури са правни субекти, чиито правосубектност и пълна правоспособност са признати във всички държави членки. Във всеки такъв консорциум следва да членуват най-малко три държави: една държава членка и други две държави, които са държави членки или асоциирани държави. В него могат да членуват държави членки, асоциирани държави, трети държави, различни от асоциираните държави, и междуправителствени организации. Членовете оказват съвместен принос за

постигане на целите на консорциума, изразяващ се най-вече в създаването и използването на научноизследователска инфраструктура от европейско значение. Държавите членки, асоциираните държави, третите държави, различни от асоциираните държави, както и междуправителствените организации могат също да бъдат наблюдатели без право на глас.

Вътрешната управленска структура на консорциумите за европейски научноизследователски инфраструктури е гъвкава и позволява на членовете да определят в устава своите права и задължения, органите и техните правомощия, както и други вътрешни разпоредби. В Регламента за ERIC се предвижда държавите членки и асоциираните държави да притежават заедно мнозинството от гласовете в общото събрание на членовете. Отговорността на членовете на ERIC за задълженията му се ограничава до съответните им вноски; в устава обаче се допуска гъвкавост, позволяваща различни равнища на отговорност, надхвърлящи тази граница. Прилага се правото на ЕС, на държавата на седалището по устав или на държавата, в която функционира консорциумът, по отношение на някои административни и технически въпроси и въпроси, свързани с безопасността. Уставът и правилата за прилагане трябва да съответстват на това приложимо право.

ERIC се счита за международен орган или организация по смисъла на директивите за данъка върху добавената стойност и за облагането с акциз и по този начин може да се ползва с освобождаване от ДДС и акциз. Тъй като те се разглеждат и като международни организации по смисъла на Директивата за обществените поръчки, ERIC могат да приемат собствени правила за обществени поръчки.

Европейските консорциуми за научноизследователски инфраструктури се създават с решение за изпълнение на Комисията, на която Съветът е предоставил изпълнителни правомощия. Комисията действа въз основа на заявление, подадено от държавите — членки на ЕС, държавите и междуправителствените организации, желаещи да станат учредители на такива консорциуми. Процедурата за приемане на решение на Комисията включва оценка от независими експерти, работещи в планираната сфера на дейност на съответния консорциум. Комисията също така търси становището на управителния комитет, предвиден в член 20 от Регламента за ERIC („комитета за ERIC“), който се състои от представители на държавите членки и асоциирани държави.

4. ПРИЛАГАНЕ НА РЕГЛАМЕНТА ЗА ERIC

Към момента на изготвянето на първия доклад за прилагането на Регламента за ERIC бяха създадени седем консорциума за европейски научноизследователски инфраструктури. Това са Изследване за здравето, застаряването и пенсионирането в Европа (SHARE-ERIC)⁴ с първоначална приемаща държава Нидерландия и впоследствие Германия, Обща инфраструктура в областта на езиковите ресурси и технологиите (CLARIN-ERIC)⁵ и Европейска инфраструктура за авангардни транслиращи изследвания в областта на медицината (EATRIS-ERIC)⁶ и двата с приемаща държава Нидерландия,

⁴ ОВ L 71, 18.3.2011 г., стр. 20.

⁵ ОВ L 64, 3.3.2012 г., стр. 13.

⁶ ОВ L 298, 8.11.2013 г., стр. 38.

Европейско социално изследване (ESS-ERIC)⁷ с приемаща държава Обединеното кралство, Изследователска инфраструктура по биобанки и биомолекулярни ресурси (BBMRI-ERIC)⁸ с приемаща държава Австрия, Европейска инфраструктурна мрежа за клинични изследвания (ECRIN-ERIC)⁹ и Euro-Argo ERIC¹⁰ и двата с приемаща държава Франция.

Оттогава са създадени още дванадесет допълнителни консорциума за европейски научноизследователски инфраструктури. Това са Консорциум за централноевропейска научноизследователска инфраструктура (CERIC-ERIC)¹¹ с приемаща държава Италия, Цифрова научноизследователска инфраструктура за изкуствата и хуманитарните науки (DARIAH-ERIC)¹² с приемаща държава Франция, Съвместен институт за интерферометрия със свръхдълга база (JIV-ERIC)¹³ с приемаща държава Нидерландия, Европейски източник на отцепени неутрони (ESS-ERIC)¹⁴ с приемаща държава Швеция, Интегрирана система за наблюдение на въглерода (ICOS-ERIC)¹⁵ с приемаща държава Финландия, Европейска мултидисциплинарна обсерватория на морското дъно и водния стълб (EMSO-ERIC)¹⁶ с приемаща държава Италия, Консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура за електронна наука и технологии при научните изследвания на биологичното разнообразие и екосистемите (LifeWatch ERIC)¹⁷ с приемаща държава Испания, Консорциум за архиви от данни в областта на социалните науки в Европа (CESSDA ERIC)¹⁸ и Европейска лабораторна мрежа за улавяне и съхранение на въглероден диоксид (ECCSEL ERIC)¹⁹ и двата с приемаща държава Норвегия, Консорциум за интегрирана структурна биология (INSTRUCT-ERIC)²⁰ с приемаща държава Обединеното кралство, Европейски център за морски биологични ресурси (EMBRC-ERIC)²¹ с приемаща държава Франция и Европейска инфраструктура за отворени платформи за химичнобиологичен скрининг (EU-OPENSCREEN ERIC)²² с приемаща държава Германия.

С изключение на CERIC-ERIC и JIV-ERIC — две европейски научноизследователски инфраструктури, които никога не са кандидатствали за включване в Пътната карта на Европейския стратегически форум за научноизследователски инфраструктури (ESFRI), всички останали консорциуми са включени в Пътната карта на ESFRI. Следва да се отбележи, че за създаването, разработването и прилагането на европейски проучвания са учредени два консорциума — SHARE-ERIC и ESS ERIC. Други шестнадесет консорциума са насочени към разработването и прилагането на разпръснати

⁷ ОВ L 320, 30.11.2013 г., стр. 44.
⁸ ОВ L 320, 30.11.2013 г., стр. 63.
⁹ ОВ L 324, 5.12.2013 г., стр. 8.
¹⁰ ОВ L 136, 9.5.2014 г., стр. 35.
¹¹ ОВ L 184, 25.6.2014 г., стр. 49.
¹² ОВ L 239, 12.8.2014 г., стр. 64.
¹³ ОВ L 363, 18.12.2014 г., стр. 156.
¹⁴ ОВ L 225, 28.8.2015 г., стр. 16.
¹⁵ ОВ L 303, 20.11.2015 г., стр. 19.
¹⁶ ОВ L 268, 1.10.2016 г., стр. 113.
¹⁷ ОВ L 76, 22.3.2017 г., стр. 35.
¹⁸ ОВ L 149, 13.6.2017 г., стр. 85.
¹⁹ ОВ L 149, 13.6.2017 г., стр. 91.
²⁰ ОВ L 173, 6.7.2017 г., стр. 47.
²¹ ОВ L 51, 23.2.2018 г., стр. 17.
²² ОВ L 82, 26.3.2018 г., стр. 8.

научноизследователски инфраструктури в областта на биологичните и медицинските науки, физиката, енергетиката, науките за околната среда и социалните и хуманитарните науки. ERIC Европейски източник на отцепени неутрони е първият консорциум, създаден в областта на физичните науки, който отговаря за изграждането и последващата експлоатация на най-мощния източник на неутрони в света. ECCSEL ERIC е първият консорциум, създаден в областта на енергетиката.

Въпреки че Регламентът за ERIC се прилага пряко в държавите членки и не се налага да бъде транспониран, държавите членки трябваше да въведат подходящи административни мерки и процедури за приемане на даден ERIC или членство в него и за осигуряване на освобождаване от ДДС и акцизи в съответствие с Регламента за ERIC. Освен това ERIC, като нов вид правен субект, трябва да бъде интегриран в националната регулаторна и административна система, като на множество практически въпроси трябва да се потърси отговор и от службите на Комисията, и от държавите членки, преди консорциумите да започнат да функционират пълноценно. Тези въпроси са свързани например с вида национални регистри (например на търговските камари или на браншови сдружения), в които трябва да бъдат вписани консорциумите, което на свой ред се отразява върху статута на персонала на консорциума. Освен това ако не се предвижда (национална) регистрация, възникват практически оперативни въпроси относно например боравенето с банкови сметки и нотариални актове. Друг пример в рамките на административните системи на Комисията е, че не съществува специална категория за ERIC като правен субект, което повдига въпроси относно публичния или частния характер и финансовия капацитет на консорциумите, доколкото всички те са създадени неотдавна.

Що се отнася до асоциираните и други трети държави, в които Регламентът за ERIC не се прилага, тези държави трябва да представят декларация, в която признават правосубектността и привилегиите на съответния консорциум предвид възможността да бъдат определени за негови приемащи държави (за асоциираните държави) или членове. С включването на Регламента за ERIC в ЕИП с решение на Съвместния комитет от март 2015 г.²³ бе постигнат значителен напредък за държавите от ЕИП. По-конкретно това даде възможност на Норвегия да стане приемаща държава за два консорциума²⁴.

За улесненото прилагане на Регламента за ERIC допринесоха съществено предприетите от органите на държавите членки и асоциираните държави административни и процедурни мерки, обменът на информация в рамките на редовните срещи на комитета за ERIC и предоставените от различните служби на Комисията разяснения по въпроси, повдигнати от представители на държавите членки и асоциираните държави, както е видно от същественото увеличение на броя консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури, създадени през последните три години.

²³ Решение на Съвместния комитет на ЕИП № 72/2015 от 20 март 2015 г. за изменение на Протокол 31 към Споразумението за ЕИП относно сътрудничеството в специфични области извън четирите свободи (OJ L 129, 19.5.2016 г., стр. 85).

²⁴ Това са Консорциумът на архивите от данни в областта на социалните науки в Европа (CESSDA) и инфраструктурата на Европейската лабораторна мрежа за улавяне и съхранение на въглерод (ECCSEL).

Освен това шестте срещи на неформалната мрежа на ERIC, проведени по инициатива на Комисията, на които консорциуми, представители на министерствата и на Комисията обсъдиха най-добри практики и общи предизвикателства, също така улесниха работата на операторите на ERIC, министерствата и службите на Комисията. Мрежата на ERIC понастоящем се трансформира във Форум на ERIC с по-институционализиран формат, оглавен от самите консорциуми като поредна стъпка към тяхното овластяване при набелязване и разработване на колективни отговори на общите предизвикателства и при повишаване на собствената им видимост, въздействие и устойчивост.

Независимо от тези положителни промени, редица открити нерешени проблеми, които бяха отчетени в първия доклад за прилагането, все още затрудняват разгръщането на пълния потенциал на Регламента за ERIC. Тези проблеми ще бъдат засегнати в следващите няколко абзаца.

5. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ПРИЛАГАНЕТО НА РЕГЛАМЕНТА ЗА ERIC

Прилагането на Регламента за ERIC съвпадна с период на ограничителни бюджетни мерки в държавите членки и асоциираните държави с цел ограничаване на бюджетния дефицит. Поради това дългосрочното мобилизиране на ресурси, насочено към създаването и използването на истинска европейска научноизследователска инфраструктура, представлява сериозно предизвикателство, което се усложнява от различните срокове за бюджетните процедури за вземане на решения на отделните държави членки и асоциирани държави. Това удължава значително подготвителния период за постигане на минимално базово финансиране за създаването на европейски научноизследователски инфраструктури, като повдига въпроси относно тяхната дългосрочна устойчивост. Този въпрос не се отнася конкретно до консорциума за европейска научноизследователска инфраструктура, а до всички европейски научноизследователски инфраструктури²⁵. Значителен принос за ускоряването на процеса на прилагане биха оказали по-добрата синхронизация, по-голямата прозрачност и съгласуваността между държавите членки, асоциираните държави и другите трети държави, участващи в подготовката за изпълнение на дадена европейска научноизследователска инфраструктура, като биха могли също така да повишат тяхната устойчивост при навлизане в оперативната фаза, когато тези научноизследователски инфраструктури започнат да предлагат своите услуги.

С привличането на представителите на министерствата и финансиращите агенции за участие още в самото начало на подготовката за създаване на консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури ще се избегне излишното забавяне на по-късните етапи, когато ще трябва да се определят обектите, финансовите вноски и задълженията на партньорите преди официалното подаване на заявлението за създаване на консорциум. Въпреки че в Регламента за ERIC не се определят срокове в процеса на подаване на

²⁵

Вж. например Работен документ на службите на Комисията от 2017 г. „Sustainable European Research Infrastructures – A call for action“ („Устойчиви европейски научноизследователски инфраструктури — призив за действие“), https://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/ri_policy_sw-d-infrastructures_2017.pdf

заявления, подобни забавяния биха могли да повлияят отрицателно върху устойчивостта, доколкото бюджетните процедури в различните бъдещи членове биха могли допълнително да усложнят създаването на консорциума в момент, който потенциалните членове могат да подкрепят.

В определени случаи междусекторният характер на множество европейски научноизследователски инфраструктури е причина за по-сложния процес на вземане на решения между бъдещите членове, тъй като за целта е необходимо участието на няколко министерства и финансиращи агенции — например в областта на здравеопазването, научните изследвания и иновациите и въпросите, свързани с морското дело, околната среда и енергетиката.

Предвид съдържащите се в Регламента за ERIC позовавания на разпоредби от директивите за ДДС, за облагането с акциз и за обществените поръчки, в подготовката и одобряването на заявленията за създаване на консорциуми в участващите държави членки, асоциираните държави и други трети държави на практика се налага да бъдат включени няколко министерства, в това число на финансите и на външните работи. От опита, придобит при създаването на деветнадесетте консорциума, може да се заключи, че държавите членки и асоциираните държави осъзнават по-добре тази сложност и са въвели вътрешни процедури за вземане на решения за организирането и ускоряването на вътрешния процес на одобрение.

И накрая, през отчетния период на 29 март 2017 г. Обединеното кралство обяви намерението си да напусне Съюза съгласно член 50 от Договора за Европейския съюз, което означава, че Договорите вече няма да имат правна сила по отношение на Обединеното кралство от датата на влизане в сила на споразумението за оттегляне или, ако това не стане, две години след обявеното намерение, освен в случай на удължаване на този срок по решение на Европейския съвет, съгласувано с Обединеното кралство.

В резултат на това и без да се засягат разпоредбите на споразумението за оттегляне, решенията за изпълнение на Комисията относно създаването на консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури се прилагат само докато Обединеното кралство престане да бъде държава членка. След обявеното от Обединеното кралство намерение в преамбюла на решенията за изпълнение на Комисията относно създаването на консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури, на които Обединеното кралство е член или приемаща държава, са въведени съответните текстове²⁶.

6. РОЛЯ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА

Службите на Комисията продължават да улесняват процеса на прилагане на Регламента за ERIC чрез организирането и председателстването на заседанията на комитета за ERIC, които се провеждат три или четири пъти годишно. Освен предоставянето на становища относно официалните заявления за създаване на консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури в съответствие с Регламента за ERIC, на тези заседания се представя и обменя информация за текущи заявления, както и за вътрешните мерки, предприети от държавите членки и асоциираните държави по отношение на вземането на решения за членство в консорциумите. Освен това държавите членки и

²⁶

Вж. например OB L 173, 6.7.2017 г., стр. 47, второ и трето съображение.

асоциираните държави се информират относно сроковете за създаване на индивидуални консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури, мащаба на очакваното финансиране, услугите и другите разработвани дейности, както и относно възможностите за участие. И накрая, през 2017 г. Комитетът за ERIC започна да получава презентации от създадени консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури относно техни постижения в развитието на науката и технологиите и тяхното въздействие върху общностите от научни потребители и лица, определящи политиката. В тях се представя и начинът, по който са преодолени предизвикателствата пред функционирането на консорциумите при националните административни системи, в които осъществяват дейност.

През 2015 г. бяха публикувани преработени „Практически насоки за ERIC“, основаващи се на натрупания опит и извлечените поуки след приемането на Регламента за ERIC през 2009 г. Тези насоки ще бъдат актуализирани през 2018 г., за да отразят последните промени.

Службите на Комисията продължават да дават пояснения по широк кръг въпроси от държавите членки, от оператори на съществуващи и бъдещи консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури и от други заинтересовани страни относно разпоредбите на Регламента за ERIC, като например правната форма на консорциума, отговорността на неговите членове, освобождаването от ДДС и акцизи, създаването на съпътстващи предприятия, приложимото право, по-специално за разпръснатите научноизследователски инфраструктури със звена и персонал в различни държави, ликвидацията на консорциуми и ролята на националните съдилища в този процес.

През 2013 г. службите на Комисията предоставиха образци на декларация за признаване на консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура от трети държави и междуправителствени организации, изясняващи и опростяващи процеса, по който тези държави могат да приемат консорциум (само за асоциираните държави) или да членуват в него. До момента две държави — Израел и Сърбия — са подали такава декларация за признаване, необходима за членство в ERIC.

Службите на Комисията продължават да играят активна роля в подготовката на заявленията за създаване на консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури, като участваха в някои от заседанията на управителния съвет и в други подготвителни заседания на държавите членки и асоциираните държави, даваха разяснения и търсеха възможни решения и компромиси за въпроси, повдигнати в дискусиите между бъдещите партньори. Тези въпроси могат да засягат например управленската структура на консорциума, политиките по отношение на интелектуалната собственост или човешките ресурси и други теми, каквито възникват при окончателното оформяне на разпоредбите на устава на консорциума.

След създаването на консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура службите на Комисията имат по-ограничена роля в неговите дейности, които се ръководят и направляват от членовете му съгласно условията и ограниченията, посочени в Регламента за ERIC, устава и правилата за прилагане. Службите на Комисията могат да действат само при поискване или при уведомяване от членовете на консорциума относно въпроси, които биха могли сериозно да застрашат изпълнението на задачите му, както и въз

основа на годишните доклади на консорциума до Комисията, предвидени в Регламента за ERIC.

7. ПЪРВОНАЧАЛНИ ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Регламентът за ERIC доказва своето значение за преодоляването на несъответствията между традиционните международни организации, създадени по силата на договори, и националните правни субекти с оглед на създаването на европейски научноизследователски инфраструктури.

Поради многото прилики в разпоредбите на уставите на консорциумите по отношение например на присъединяването, вземането на решения и разглеждането на въпроси като отговорността, Регламентът за ERIC подобри възможностите на държавите членки, асоциираните и третите държави да обмислят сътрудничеството или присъединяването към тези европейски научноизследователски инфраструктури.

Процедурата по подаване на заявления за получаване на статут на консорциум е подобрена и опростена, но би могла да бъде допълнително оптимизирана, тъй като държавите членки, научната общност и службите на Комисията са все още в процес на наблюдаване и осмисляне на практическите последици от използването на този относително нов правен инструмент.

Би могло обаче да се обърне внимание на редица повтарящи се проблеми и въпроси, свързани с политиката, за да може правният инструмент на ERIC наистина успешно да подкрепя европейските научни изследвания. Тези въпроси са разгледани в следващата глава.

8. ПОВТАРЯЩИ СЕ ВЪПРОСИ И СЛЕДВАЩИ СЪПКИ

В резултат от придобития опит в процеса на подаване на заявления за създаване на консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури и увеличаващия се брой създадени консорциуми, пред държавите членки и службите на Комисията остават за разрешаване няколко повтарящи се проблема. Те се отнасят до възприетите практики в Комисията и държавите членки, например относно регистрирането на даден консорциум в националните правно-административни системи или в други регистри, което би дало възможност на консорциума да бъде признат от службите на Комисията за целите на участието му като бенефициер или координатор при отпускане на безвъзмездни средства, и от държавите членки с цел откриване на банкови сметки и подаване на заявления за възстановяване на ДДС и акцизи. Във връзка с това, тъй като консорциумите за европейски научноизследователски инфраструктури представляват партньорства в рамките на публичния сектор, се налага да се изясни статутът на наетия от тях персонал в националните административни системи, тъй като това влияе върху скалата на възнагражденията, въпросите, свързани с данъка върху доходите, както и разходите за персонал на консорциума.

Друг повтарящ се въпрос засяга евентуалното освобождаване от ДДС на приноса в натура към консорциума, доколкото в много случаи членовете на даден консорциум предпочитат да внесат своя дял отчасти в натура, вместо в парични средства. Въпросът за освобождаването от ДДС на консорциуми за европейски научноизследователски инфраструктури е обсъждан многократно

от Комитета по данъка върху добавената стойност, като в резултат от това той прие насоки на своето 101-о заседание на 20 октомври 2014 г.²⁷. Съгласно насоките стоки или услуги, придобити от представляващи субекти²⁸, не подлежат на освобождаване от ДДС дори ако тези стоки или услуги са придобити с цел да бъдат предоставени на консорциума като принос в натура. В същото време в своите заключения от 5 декември 2014 г. Съветът по конкурентоспособност „приканва Комисията и държавите членки да предприемат подходящи мерки за улесняване на използването на инструмента ERIC и за стимулиране на инвестициите в този тип консорциуми и други инфраструктури от пътната карта за ESFRI, например относно приноса в натура“.

Въпросът за освобождаването от ДДС на членове на консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура отново е включен в дневния ред на Комитета по ДДС²⁹ на заседанието му през април 2018 г. за по-нататъшно изясняване и насоки.

Остава за по-нататъшно изясняване въпросът относно баланса между икономическите и неикономическите дейности, тъй като се поставя все по-силно ударение върху „новаторското“ и „социално-икономическото“ въздействие на дейностите на научноизследователската инфраструктура, оправдаващо инвестициите от страна на членовете.

Социално-икономическото въздействие следва да бъде разглеждано също и в контекста на това как консорциумите за европейски научноизследователски инфраструктури могат да допринесат за прилагането на стратегии за интелигентно специализиране и за социално-икономическото развитие на регионите, с което да отговорят на условията за евентуална подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР).

Консорциумите имат важно значение за дефрагментирането на европейските научни изследвания чрез хармонизирано и структурирано създаване на европейски научноизследователски инфраструктури, които да разработват и предлагат услуги на цялата територия на Съюза. Това увеличава прозрачността при събирането на данни, достъпа до данни и инструменти и поддържането на данни и услуги за потребители. Целта е не само да се подкрепят по-добре научните общности, но и да се формулират основаващи се на данни политики в области като здравеопазването, енергетиката, околната среда и политиката за социалните и културните иновации.

Седалищата по устав на консорциумите понастоящем се намират в десет държави, като в близко бъдеще може да се очаква повече държави членки и асоциирани държави да приемат консорциум. При подготовката за използване на новите консорциуми за европейски научноизследователски структури държавите членки и асоциираните държави следва да положат необходимите усилия за постигане в дългосрочен план на по-равномерно представяне по

²⁷ Работен документ № 828 Final.

²⁸ „Представляващ субект“ може да представлява член на консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура при упражняването на изрично посочени права и изпълнението на изрично посочени задължения в съответствие с член 9, параграф 4 от Регламента за ERIC.

²⁹ Работен документ № 946.

отношение на географското разположение на седалищата по устав в рамките на Европейския съюз.

Научноизследователската инфраструктура може да изпълнява важна роля в международното сътрудничество, например с Африканския съюз, Латинска Америка и държавите от Карибския басейн, Австралия, Русия, САЩ, Канада и в сътрудничеството по линия на Организацията на обединените нации, чрез предоставяне на данни, услуги и достъп. Комисията популяризира активно консорциумите и другите европейски научноизследователски инфраструктури в механизми за двустранно сътрудничество, като сътрудничеството между ЕС и Общността на латиноамериканските и карибските държави (CELAC).

Консорциумът като модел за нов правен инструмент, който би могъл да подпомогне в частност създаването на международни разпръснати научноизследователски инфраструктури, бе обсъден и в контекста на ОИСР (Организацията за икономическо сътрудничество и развитие) и Форума за глобална наука (GSF). GSF обаче реши да не се възползва от предложението на Комисията за проучване на възможностите за използване на ERIC като евентуален модел, тъй като бе счетен за твърде сложен.

Доколкото международните консорциуми за научноизследователски инфраструктури биха могли да бъдат пореден важен елемент в подкрепа на целите на ООН за устойчиво развитие, Комисията възнамерява, където счете за уместно, да кани в рамките на международни форуми членове на тези форуми за по-нататъшно проучване на възможностите за изработване на специализиран правен инструмент за създаване на научноизследователски консорциуми, който би могъл, подобно на ERIC в Европейския съюз, да попълни празнината между организации, създадени по силата на договори, и национални организации.